

Ψυχανάλυση γιατί;

Χωρίς «σαν-οίδες» δεν μπορεί να υπάρξει πόρτα

Θα σας παρουσιάσω μερικά σημεία της ψυχαναλυτικής μου διαδικασίας στα πλαίσια του ερωτήματος που τίθεται στο σεμινάριο αυτό και ίσως μ' αυτό τον τρόπο να δώσω κι εγώ την προσωπική μου απάντηση στο ερώτημα «ψυχανάλυση γιατί»

Έχω την αίσθηση ότι είναι πολύ δύσκολο να κατατεθεί η ψυχαναλυτική εμπειρία γιατί πρόκειται για ένα βίωμα πολύ σύνθετο. **Ενώ ψηλαφεί το χώρο του αρρήτου, έχει σχέση αναδραστική με το χώρο του πραγματικού.** Όπως για παράδειγμα όταν επιχειρεί κάποιος να περιγράψει ένα όνειρο. Έτσι και με την ψυχανάλυση. Είναι μια εμπειρία, ένα βίωμα. Είναι ιγνηλασία ονείρων βιωματικής βαρύτητας.. Είναι ένα όνειρο που σε βγάζει απ' τ' όνειρο.

Η αρχή της ανάλυσης:

Συνεδρία 1^η: Μένω σιωπηλός. Δεν ξέρω πόση ώρα. Οι σκέψεις με κατακλύζουν αλλά δε βγαίνει τίποτα. Νομίζω ότι το κεφάλι μου πάει να σπάσει αλλά ούτε λέξη. Μια σιωπή που ουρλιάζει. Στο τέλος της συνεδρίας η σιωπή ερμηνεύεται σαν επιθυμία να δω τα πράγματα σε βάθος. Όταν φεύγω νοιώθω μεγάλη χαρά.

Πολύ σύντομα βλέπω τον πιο εφιαλτικό εφιάλτη της ζωής μου:

«Είμαι στη γκαρσονιέρα όπου ζούσα τα εφηβικά μου χρόνια. Κοιμάμαι με τη γυναίκα μου στο κρεβάτι που κοιμόμουν όταν ζούσα εκεί και φαντασιωνόμουν. Ένας εισβολέας караδοκεί στο παράθυρο και βάζει ανάμεσα απ' τα κάγκελα ένα μαχαίρι ή σπαθί ή κάτι τέτοιο και απειλεί. Παραλύω από το φόβο μου. Είναι η πεθερά μου.»

Η γυναίκα που κρατάει ένα σπαθί στο χέρι είναι μια φαλλική γυναίκα-μητέρα που εισβάλλει στο χώρο μου και υπονομεύει τη φαντασιακή σχέση με τη γυναίκα.

Σε μια από τις πρώτες συνεδρίες ανακαλώ μια ανάμνηση από τη νηπιακή μου ηλικία:

«Ο πατέρας λείπει από το σπίτι κι εγώ κοιμάμαι στο κρεβάτι στη θέση του με τη μητέρα ύστερα από πρόσκλησή της. Η ανάμνηση είναι ενοχική αλλά επιπλέον επέχει θέση βίωματος σεξουαλικής παρενόχλησης από τη μητέρα. Επίσης το βίωμα των παιδικών μου χρόνων το χαρακτηρίζω από έλλειψη τρυφερότητας και πολύ ξυλοδαρμό από τη μητέρα»

Η αφηρητική διαπίστωση της ανάλυσής μου είναι ότι η γυναίκα-μητέρα είναι φαλλική, επιθετική, που παρενοχλεί σεξουαλικά και προκαλεί τρόμο.

Μετά από λίγους μήνες ανάλυσης ο εφιάλτης επανεμφανίζεται.

«Αυτή τη φορά είμαι στο σπίτι μου και ο εισβολέας μπαίνει από την πόρτα. Ο τρόμος μου είναι επίσης πολύ μεγάλος. Ο εισβολέας είναι αυτή τη φορά η γυναίκα μου. Κοιμάμαι σ' ένα στρώμα στο πάτωμα και καταφέρνω αυτή τη φορά να απλώσω το χέρι μου προς τη γυναίκα και να την αγγίξω.»

Είναι ένα βήμα. Μια μικρή πρόοδος. Εκείνο που με κάνει να συνεχίζω την ανάλυση η έκπληξή μου για τη συνέπεια του ονείρου. Η ανάλυση εξελίσσεται αργά ακολουθώντας μια διαδρομή σπειροειδή κάνοντας μικρά βήματα μπροστά. Στη ραχοκοκαλιά του προβλήματος βρίσκεται η σχέση με τη γυναίκα-μητέρα.

Ως μητέρα-γη, άλλοτε δέσμιος του βαρυτικού της πεδίου και άλλοτε θριαμβευτής απολαμβάνω σαν θεός πτήσεις πάνω από έδαφός της.

Ως γυναίκα-θάλασσα, άλλοτε παλεύω με τα κύματά της, άλλοτε καταδύομαι στο βυθό της για να αφαιρέσω τα ψάρια της. Κρέμομαι απ' τα μπαλκόνια της ή την κλωτσάω σαν μπάλα. Τη συναντώ σε πρόσωπα και πράγματα. Κατακλύζει όλο τον κόσμο. Το κεφαλαίο Α του Άλλου είναι κάτι παραπάνω από κεφαλαίο. Τα μάτι της με παρατηρεί. Ακολουθώ τις πατημασιές της. Καθρεφτίζομαι στον καθρέφτη της ώσπου ανοίγει η κυψέλη με τις ενοχές.

Ο πατέρας εμφανίζεται αρχικά πίσω από το ίχνος της και αργότερα ένα δέντρο που σχίζεται στα δύο. Η πατρική λειτουργία εμφανίζεται προβληματική. Τα σύμβολα της εξουσίας εμφανίζονται με διπλή σημασία. Μέσα στο ψυχικό εργοστάσιο του αυνειδήτου η ροή μέσα από ένα δαιδαλώδες σύστημα σωληνώσεων αρχίζει να λειτουργεί.

Το τέλος της ανάλυσης:

Το περιεχόμενο των ονείρων αλλάζει. Η θέση μου είναι πιο ενεργητική. Ένας πολύπλοκος μαθηματικός αλγόριθμος με οδηγεί στο 10. Στέκομαι σαν ένας άσσος δίπλα από μια τρύπα. Το τρακτέρ του πατέρα, σύμβολο της δύναμης, στα χέρια της γυναίκας τη σκοτώνει. Ονειρεύομαι το θάνατό μου. Πεθαίνει εκείνη πεθαίνω κι εγώ. Μπαίνω στα χωράφια του πατέρα. Τον ακολουθώ. Οδηγώ μέσα σε στενά δρομάκια και αναρριχώμαι σε απότομες πλαγιές. Βρίσκομαι συχνά με πολύ κόσμο σε συνεσιώσεις αλλά πάντα υπάρχει ένα αλλά. Ενίοτε ο ψυχισμός επιστρέφει στο πεδίο του βασανιστηρίου και της απόλαυσης.

Το του τέλους της ανάλυσης:

Μετά από μεγάλο διάστημα συνεπούς ανάλυσης έχουν μεσολαβήσει δεκαπενθήμερες διακοπές. Τα όνειρα που έχω δει τα θυμάμαι επιγραμματικά. Έχω την αίσθηση ότι το αυνειδήτο έχει πάει διακοπές. Φτάνω στο ντιβάνι με την αίσθηση ότι δεν υπάρχει υλικό. Αναφέρω επιγραμματικά τα όνειρα έτσι όπως τα θυμάμαι.

«Δεν είμαι καν σίγουρος αν πρόκειται για όνειρο. Ξύπνησα έχοντας στο νου μου μια εικόνα που έμοιαζε με πίνακα ζωγραφικής. Υπάρχει μια πόρτα φτιαγμένη από σανίδες. Το φως περνάει μέσα από τις σανίδες και από τις χαραμάδες. Το φως σαν ρευστό πιέζει και καμπυλώνει τις σανίδες. Με το πέρασμα δημιουργούνται χρώματα: κίτρινο και κόκκινο.»

Αναλύω τα πρώτα όνειρα σαν πρόοδο σε σχέση με προηγούμενα όνειρα ως προς την αυτενέργεια και ικανότητα δύσκολων επισκευών. Στη συνέχεια η σκέψη μου πάει στο πέρασμα του φωτός και το παράδοξο καμπύλωμα των σανίδων. Το αναλύω σαν άνοιγμα του αυνειδήτου αλλά και σαν αντίσταση και παρεμπόδιση της ροής. Αυτές τις σκέψεις τις είχα

κάνει ήδη και ξαφνικά το σημαίνουν σανίδα με παραπέμπει στο «σαν-είδα», «σαν να είδα» και στο «σαν-οίδα». Στη συνέχεια θυμάμαι απ' την παιδική ηλικία το παιγνίδι με τις ακτίνες όταν αυτές περνούσαν από τις τρύπες της σκεπής και τέλος από το ίδιο σημαίνουν σανίδα στο βρεγμένη σανίδα δηλαδή ξυλοδαρμός. Ανακεφαλαιώνοντας στο τέλος της ανάλυσης λέω: Οι σανίδες καμπυλώνουν, άρα αντιστέκονται στη δύναμη της αλήθειας. Της αλήθειας που έχει τη μορφή ρευστού. Αλλά και αφήνουν ανάμεσα από τα κενά τους να περάσει ένα μέρος της αλήθειας. Εξ άλλου χωρίς «σαν- οίδες» δε μπορεί να υπάρξει πόρτα.

Η πόρτα είναι ένα πέρασμα και αυτό το πέρασμα είναι φτιαγμένο από «σαν-είδες». Το «σαν» της προσομοίωσης μπαίνει μπροστά από το «οίδα». Αντίθετα από τα διτιμα λογικά συστήματα όπου τα κατηγορήματα είναι οριστικά πχ 0 ή 1, αληθές ή ψευδές στην καθομιλουμένη γλώσσα τα κατηγορήματα είναι ασαφή-ανακριβή-αόριστα πχ μεγάλος, όμορφη, κατά τις 10, σχεδόν πάντα, συχνά κλπ. Η αλήθεια βρίσκεται εκεί με τη δύναμη του ρευστού που καμπυλώνει τις αντιστάσεις. Καμπυλώνονται τα εμπόδια, οι παγιωμένες ιδέες, οι βεβαιότητες και στη θέση τους μπαίνει το «σαν-οίδα». Μια γνώση στο περίπου, μια γνώση βιωματική, ανοιχτή και σε διαρκή διάλογο με τον εαυτό της, που αποτελεί και την πεμπουσία της ύπαρξης. Οι ακτίνες περνούν από τις χαραμάδες. Είναι αξιοσημείωτο ότι τα χρώματα τα θερμά: κίτρινο και κόκκινο αποτυπώνουν επιλογικά την κυρίαρχη αίσθηση αναζήτησης, θαλπωρής και ζωντάνιας.

Όπως είναι κατανοητό η έκπληξή μου ήταν μεγάλη για όλα αυτά που αναδύθηκαν και μάλιστα σε μια στιγμή που ήμουν έτοιμος να ακυρώσω τη συνεδρία γιατί νόμιζα ότι δεν είχα τίποτα να πω.

Στην επόμενη συνεδρία πάω επίσης με την αίσθηση ότι δεν έχω να πω τίποτα. Αρχίζω με κάποιες σκέψεις που έχω κάνει πάνω στο περιεχόμενο της προηγούμενης συνεδρίας. Το «σαν» της «σαν-οίδα» μου φέρνει στο μυαλό το ποίημα του Καβάφη: Σαν βγεις στον πηγμένο για την Ιθάκη... Έχει λοιπόν αυτό το «σαν» και χρονική σημασία και μάλιστα αφετηριακή ως αρχή του ταξιδιού. Ενός ταξιδιού που είναι η ίδια η Ιθάκη δηλαδή η ζωή.

Μου έρχονται σιγά-σιγά κάποιες σκηνές του ονείρου που έχω δει.

«Είμαι σε αίθουσα αναμονής ιατρείου. Είμαι σε ένα δωμάτιο μόνος μου. Οι άλλοι βρίσκονται σε άλλο δωμάτιο. Βρίσκομαι εκεί όχι ως ασθενής αλλά για κάποιο άλλο τυπικό λόγο. Υπογραφές, χαρτιά. Η γραμματέας, μια κομψή κυρία, με οδηγεί με χαμόγελο στο γραφείο του γιατρού περνώντας μπροστά από τους άλλους. Έχω μια αίσθηση ότι κλέβω τη σειρά. Εκείνη μου λέει μη σε νοιάζει εσύ είσαι εδώ για άλλο λόγο. Η πόρτα είναι μισάνοιχτη. Μπαίνω και συναντώ το γιατρό. Η είσοδος στο ιατρείο επαναλαμβάνεται για δεύτερη φορά.»

Το ιατρείο μου φέρνει στο μυαλό το χώρο της ψυχανάλυσης. Δεν είμαι πλέον εκεί για ανάλυση αλλά για τυπικούς λόγους. Η γραμματέας είναι η γυναίκα του αναλυτή. Είναι πολύ φιλική, μου χαμογελάει και με εξυπηρετεί. Από λεκτικό λάθος λέω η γραμματέας μου. Άρα είναι η γραμματέας μου και η γυναίκα μου. Η πόρτα είναι ανοιχτή και μπαινοβγαίνω που παραπέμπει και στη σεξουαλική πράξη.

Ξεκινώντας στην αρχή της ανάλυσης από τη φαλλική γυναίκα που εισβάλει, παρενοχλεί σεξουαλικά είναι επιθετική και προκαλεί τρόμο περνάω στο τέλος της ανάλυσης στη γυναίκα γραμματέα μου που με εξυπηρετεί, είναι φιλική και μου ανοίγει την πόρτα του αναλυτή όπου μπαινοβγαίνω με άνεση.

«Τους Λαιστρυγόνες και τους Κύκλωπες,

τον άγριο Ποσειδώνα δεν θα συναντήσεις,

αν δεν τους κουβανείς μες στην ψυχή σου,

αν η ψυχή σου δεν τους στήνει εμπρός σου»

Τα δίχτυα σε σχήμα ορθογώνιου παραλληλόγραμμου με έναν αυτόματο μηχανισμό εγκαταλείπονται στη θάλασσα για να τα πάρει ο Άλλος. Η δίτιμη τετράγωνη λογική, παγίδα, που παραδίνεται μέσα από την ενβάπτισή της στη θάλασσα στο πεδίο του Άλλου με έναν χειρισμό του πατέρα ο οποίος πατέρας για πρώτη φορά μέσα σ' όλη τη διαδικασία προκαλεί το θαυμασμό μου για την ικανότητά του να χειρίζεται τα εργαλεία του. Είναι έτοιμος να ξεκινήσει το ταξίδι του καπετάνιος στο πλοίο για επιστρέψει στον τόπο του, εκεί όπου είναι η θέση του.

Στη συνέχεια μπαίνω στο εργαστήρι του Άλλου. Δεν με βλέπει. Κάνω τη δουλειά μου μόνος μου. Ακόμα και όταν κάνω θόρυβο για να προκαλέσω την προσοχή του δεν είναι εκεί. Έχει πάει στο σπίτι του. Πιθανώς στο σπίτι της μητέρας του. Της μητέρας που τον γέννησε.